

VOJTECH CZOBOR

HRDZAVÝ KRÍŽ

PÁLFFYOVSKÁ HROBKA SKRÝVA
ŠOKUJÚCE TAJOMSTVO

HRDZAVÝ KRÍŽ

HRDZAVÝ KRÍŽ

VOJTECH CZOBOR

slovart

Text © Vojtech Czobor 2014

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,
Bratislava 2014

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovat ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-1079-5

*Príbeh je fikcia, napriek tomu,
že je sčasti postavený na reálnych základoch.*

PROLÓG

*Ateisti urážajú boha, pretože neveria, že človek bol stvorený
k jeho podobe a veriaci ho urážajú tým, že v to veria...*

Gabriel Laub

*Povodne si zrejme vyžiadali viacero životov, ani jedno úmrtie však
polícia zatiaľ nepotvrdila ako obeť záplav. Do rozbúreného potoka
Belina vo Filákovke v stredu údajne spadol asi 40-ročný muž, jeho
telo však hasiči ešte neobjavili. Zatiaľ sa nenašlo ani telo 38-roč-
ného muža, ktorého strhla v stredu večer do vody rozvodnená rie-
ka Hron v Hronovciach. V Smoleniciach pri Trnave od stredajšie-
ho popoludnia pátrajú po nezvestnej žene, ktorú údajne strhol prúd
vody. V noci z utorka na stredu vo Vyšnej Šebastovej zomrel muž,
ktorý vošiel autom do potoka. Jeho telo našli hasiči vo vode nie-
koľko sto metrov po prúde.*

Z dennej tlače

Z autorádia hasičského magirusu znela veľmi vážna hudba. Basy neprirodzene duneli, splietali sa s vtieravým, jednotvárnym hukotom potoka. *Ako to spolu ladí*, pomyslel si Fuňo. Bol veliteľom miestnych hasičov a reflektorom práve skúmal besné zúrenie živla. Vedľa neho sedel mladý Kaňka, ktorý mierne podriemkával. Po mohutnej prietrži mračien sa motali medzi domami už druhý deň a vyťahovali z rozvodneného potoka predmety i zvieratá. Ľudia sa, chvalabohu, akosi zachraňovali sami.

„Toto hádam ani nie je pravda,“ povedal Fuňo nahlas, keď si spomenul na jemné zurčanie potôčika, v ktorom si práve na tomto mieste, v tieni starých vrb kúsok za dedinou ako malý chlapec robil mlynček. Stačil mu kúsok okrúhleho dreva na dvoch rázsoškách. Ako lopatky použil žltozelené drevené plátky, ktorými si otec značil hriadky v záhrade.

Slnko už zapadlo za hrozivé mraky a zotmelo sa.

„Aha, tam!“ skríkol odrazu Fuňo a prstom ukázal na zdúvajúci sa potok.

„Kde, čo? Je tam niečo?“ urýchlene sa prebral mladý hasič.

„No a, či nevidíš?“

„Boha, ozaj!“

„Je to ľudské telo!“

„Veruže je. A myslím, že sa bude dať vytiahnuť,“ podotkol mladý, teraz už dokonale prebudený.

Namierili reflektor na spleť konárov starej kriačiny, ktorá sa skláňala hlboko do hladiny potoka. Vír odplavil telo na okraj rozbúrenej riavy. Dvaja chlapi, ktorí ešte nikdy nikoho nezachránili, vyskočili z auta a nemotorne vytiahli na zablatený breh bezvládne telo ženy.

„Žije?“

„Čo ja viem?“ Fuňo zapol baterku na prilbe. „Musíme ju prevrátiť nabok,“ spomenul si na kurzy civilnej obrany, keď sa v časoch studenej vojny národ pripravoval na atómový útok.

Odhrnul žene z čela chumáč mokrých, prešedivých vlasov s trsmi zelenej trávy, keď jej z úst vyprskla dávka kalnej vody. Chlapi s hrôzou sledovali, ako na trávniku pristála zubná protéza. Fuňo ju zdvihol, strčil do vrečka červenej hasičskej bundy a zavrel suchým zipsom. Z hrdla ženy sa vydral chrapľavý vzlyk zúfalej snahy po živote.

„Tuším žije,“ začal ňou mykať mladý Kaňka. „Otvorte oči, tetka! Už aj otvorte oči!“

„Nemyksľuj ňou, ty tík. Voda ju nezabila, chceš ju zabiť ty?“

Fuňo si spomenul na ďalšie zásady z kurzu. Popočúval, či dýcha. Všimol si, ako sa jej nozdry jemne, sotva badateľne pohybujú v nezvyčajne rýchлом tempe. *No, keď dýcha, tak jej určite bije i srdce.*

To už mladý volal záchranku.

„Túto cestu už nik nedá dohromady,“ vzdychol si mladý Kaňka. Sedel na pravej strane za volantom svojho forda. Kúpil ho za pár šupiek od cigána Duška, ktorý sa pre krízu vrátil z Anglicka. Voda opadla tak rýchlo

ako prišla a cez roztrhané mračná presvitalo slnko. „Panebože, až teraz vidno celú tú hrôzu.“

„No, hlavná vec, že žijeme,“ snažil sa o optimizmus Fuňo v prestávkach medzi Kaňkovým kliatím vždy, keď gummy vleteli do výmoľu.

V podvedomí obaja mysleli na to isté.

„Hm... tá teta mala namále, nebyť nás.“

„To teda hej.“ Fuňo bol akýsi zadumaný.

Doma protézu starostlivo vyumýval, vložil do pohárika s ružovkastou pilulkou a zalial horúcou vodou. Teraz ju zvieral v malom sáčku. Cesta rozbitá ako po vstupe spriatelенých vojsk ich priviedla do okresnej nemocnice. *Samé paradoxy*, prebehlo Fuňovi hlavou. Trocha sa pousmial, keď uvidel nápis ešte z čias totality, z ktorého trčali popraskané a poskrúcané neónové trubky. Fasáda z drobnej modrej mozaiky si už dávno žiadala opravu. Tento paradox si dokonale uvedomil až keď z brán nemocnice ako šíp vyletela novučička, červeno-žltá sanitka.

„Pustia nás dnu?“

„Ale pustia, nebojte sa.“

Potichu, opatrne sa blížili k posteli, kde napojená na hadičky a kábliky ležala stará, prešedivelá žena.

„Nemala pri sebe žiadne doklady. Nevieme, ako sa volá, nekomunikuje. Oči z času načas otvorí, no neprehovorila zatiaľ ani slova. Poznáte ju?“ spýtala sa drobná, červenovlasá sestrička.

„Videli sme ju raz v živote. Keď sme ju vytiahli z potoka.“

„Nie je od nás.“ Fuňo poznal z okolia všetkých. „Toto sme jej doniesli.“ Z vrečka vytiahol priesvitné vrecúško.

„Ako sa máte, tetka,“ prihovoril sa jej úplne prirodzene mladý.

„Nepočul si, že nič nehovorí...?“

„No dobre, ale snáď niečo počuje.“

Žena pohla hlavou a viečka sa jej mierne zdvihli.

„Vidíte? Nevraavel som? Tetka, my sme vás vytiahli z potoka a sme strašne radi, že vám je fajn.“

Ozaj jej je fajn? Zarazil sa nad prehnánym sarkazmom mladého Fuňo. Zadíval sa do tváre ženy. *Nie... nikdy som ju nevidel... Netuším, kto to môže byť.* Fuňo si bol na stopercent istý. V tomto kraji žije od detstva.

„Určite sa niekto prihlási,“ povedal sestričke, ktorá mlkvo sledovala snahu záchrancov nadviazať kontakt s ležiacou.

Jej symetrická tvár, dlhé mihalnice a jemná koža, drobný nos a pekne formované pery naznačovali bývalú príťažlivosť.

„Nemala pri sebe vôbec, vôbec nič? Niečo vo vreckách, retiazku na krku. Prsteň...“ Mladému Kaňkovi sa nezdalo normálne, žeby niekto nemal pri sebe nič. Vôbec nič. On mal vždy plné vrecká všelijakých potrebných vecí.

„Počkajte, niečo predsa,“ povedala sestrička a odbehla. Po chvíli podávala chlapom oválny medailónik s pannou Máriou, zavesený na motúziku. „Toto mala priviazané na členku pravej nohy.“

„Kde?“

„Na členku pravej nohy, pod ponožkou.“

No povedz... pomyslel si v duchu Fuňo a obzeral si medailónik. Žiaden rok, žiaden nápis, iba nejaké iniciálky. No nič. Hlavne, že žije a je mimo ohrozenia. *Žiadne zranenia, nezlučiteľné so životom*, ako sa dnes hovorí. Pochopil, že im za záchranu svojej matky, či svokry neprídu poďakovať žiadni príbuzní.

Mladý Kaňka neohrabane pohladil ženu ruku a obaja sa pomaly začali poberať ku dverám.

„Majte sa dobre, tetka. Tu sa o vás postarajú... panebože, ale čo bude s vami potom? Či si vás tu niekto nájde?!“ Mladému zvlhli oči. Rýchle sa poobzeral, či si to niekto nevšimol.

Práve siahali na kľučku, keď sa oči starej ženy pootvorili viac a pery takmer nečujne zašepkali:

„Ďakujem...“

Chlapi sa obrátili a od prekvapenia sa nezmohli na slovo.

„Ďakujem... ďakujem, Fuňo.“ Slovíčka z jej úst vychádzali pomaly, s obrovskou námahou.

„Čo prosím? Vy ma poznáte?“ Fuňovi od vyjavenia sčervenelo jedno líce. To sa mu stávalo vždy v stave vrcholného vzrušenia. Už odmalička. Pristúpil k posteli a snažil sa preskúmať jej tvár, záchvevy viečok.

„Nechaj si... to,“ snažila sa ukázať na členok. Fuňo pochopil, že ide o medailónik.

„Budem ho strážiť, kým si preň sama neprídete.“

Sotva badateľný náznak úsmevu.

Tých pár slov, ktoré vyriekla, ju zrejme vyčerpali. Jemne vyvrátila hlavu a jej dýchanie bolo viac než nepravidelné. Sestrička začala nepokojne sledovať prístroje za jej chrbtom. Stlačila nejaké tlačidlo a vzápätí pribehol muž v bielych nohaviciach a bielom tričku. Rýchlo prehodili so sestrou pár slov, ktorým chlapi nerozumeli. Z ich vážnych tvári však pocho-pili, že je čas vypadnúť. Ako prechádzali popri schodisku ešte videli, ako sanitári prisúvajú do izby zložitý prístroj s obrazovkou a spleťou káblov.

„Ona vás pozná?“

„Nie, nepozná. To nie je možné. V živote som tú ženu nevidel.“

„Veď zašepkala vaše meno.“

„Neviem... neviem si to vysvetliť. Keby bola aspoň povedala moje normálne meno. Ale ona, ona mi povedala *Fuňo*. Chápeš to?“

V tú noc si preberal celý svoj život. Fuňom ho volali odmalička. Kvôli nejakej detskej skomolenine. Táto žena skutočne vyslovila jeho prezývku. Nevie si predstaviť, kde sa ich životné cesty mohli skrížiť. Základná škola v rodnej dedine, vtedy ešte pani z potoka musela byť batolaťom. Neprijemné príhody na fare, na ktoré si Fuňo spomínal iba hmlisto, viac z rozprávania. Potom učňovka. Tam ho Fuňom vôbec nevolali. Až ne-skôr, keď sa opäť vrátil do dediny. Ale to už by si musel spomenúť. Nie, nie, definitívne zahodil možnosť, žeby sa niekedy v minulosti mohol s tou nešťastnicou stretnúť.

Počkať. Ten medailónik. Uvedomil si, že ho už niekde videl. Veľmi dávno. Alebo nedávno? V televízii? V nejakom filme?! Fuňo si v rýchlosti nevedel spomenúť.

PRVÁ ČASŤ

ZAČIATOK 30. ROKOV 20. STOROČIA

Noviny boli plné novodobého zázraku, automobilu Tatra 77. Aerodynamický tvar, overovanie v tuneli, motor vzadu. Vozidlo obdivoval aj sám Hitler, ktorý obedoval s konštruktérmi a vyhlásil, že v ňom objavil správne vozidlo pre svoje cesty.

Správa naplnila hrdosťou dokonca aj študentov nitrianskeho kňazského seminára, od ktorých by sa bolo žiadalo zdržiavať sa svetských márností. Pri svojich potulkách mestom živo diskutovali o zázraku z Kopřivnice.

Chlapci posledného študijného roka opustili brány seminára a čakala ich pastorizačná práca. Už sa nemuseli hlásiť na vychádzky, už nemuseli chodiť vo dvojici. Ak by ich teraz napadlo nejaké pokušenie, zodpovedali by si ho sami. Pred sebou i pred Bohom.

„Mať také auto a robiť farára niekde v slnkom zaliatych Piešťanoch,“ povzdychol si Martin, najväčší sveták zo skupiny.

„Pozor, pozor, milý priateľ, nástrahy sveta sú nevypočítateľné,“ zareagoval Oskar, urastený chlapec, ktorému kňazské oblečenie pristalo najviac.

„Ak myslíš ženy, tak s týmto zlom som vysporiadaný,“ zasmial sa presvedčivo Martin. „Mňa zo svetských vecí zaujíma predovšetkým technika. Môj kostol bude vynikať všetkými dostupnými svetelnými efektami, zavediem v ňom i amplióny. Nech božie slovo počujú všetci. Aj tí na ulici.“

Okolo troch absolventov prechádzala skupina veselých dievčat. Slnko v to septembrové poludnie ešte hrialo a uštebotané dievčatá vo voľných kvetovaných šatoch s tenučkými opaskami a šatkami na krku vyzerali sviežo a lákali. Keď míňali troch mladíkov v reverendách, cudne sklopili zrak a stíchli.

S týmto sa ja zrejme nevysporiadam nikdy, prebehlo myslou najzadumanejšiemu z trojice, ktorý doteraz neprehovoril ani slovo. Vilo Czocher, vysoký, čiernovlasý, trocha prihrbený mladý muž si okoloidúce dievčatá okamžite predstavil nahé, s kyprým poprsím a čiernym trojuholníkom. Nedokázal odohnať fantázie, ktoré sa ho zmocňovali, keď tajne

v knižnici listoval obrazmi stredovekých maliarov. Jemné črty opačného pohlavia ho prenasledovali v snoch a tie najodvážnejšie vidiny ho hnali preč, ďaleko od ruchu ulíc starej Nitry.

Bola to v podstate hlúposť, ktorá ho pred niekoľkými rokmi presvedčila, aby sa prihlásil do seminára. Ako chlapec často sledoval profil svojej tváre v malom okrúhlom otcovom zrkadle v zatvorenej kúpeľni. Namieril si ho zboku na tvár a otočil smerom k zrkadlu nad plechovým umývadlom. Buclatý nos, mäsité pery, brada takmer splývajúca s krkom zavalitým lalokom. *S týmto profilom si nikdy nenájdem frajerku...* A tak sa v jednej slabej chvíli prihlásil. Prijali ho.

Vilo si dnes uvedomil, že je slobodný. Konečne slobodný! Narýchlo sa rozlúčil s kamarátmi a rozhodol sa odísť na svoje obľúbené miesto, kde sa už počas štúdia cítil voľný ako vták. No dnes o to viac. Obloha bola bezoblačná a mimoriadne modrá.

Čiernovlasá Zuza zabúchala na bránu svojej priateľky, ktorá sa tiež volala Zuza a tak ju prezývali Bečková.

„Zuza, už zasa ide ten mladý farár!“

Zuza, prezývaná Bečková rýchlo skočila do ošúchaných dvojfarebných topánok a potichu, akoby nič, pobrali sa obe hore dedinou smerom ku kostolíku. Úzkostlivo dbali na to, aby ich mladý farár nezbadal. Boli mladučké, takmer deti a tak hravo pobehli hore úzkym chodníkom, ktorým ľudia nazývali *Pod kostolíkom*.

Prastarý dražovský kostolík sa týčil k belasému nebu. Nik k nemu nechodieval. Iba raz za rok, na sviatok Michala Archanjela, sa v ňom slúžila omša. A to sa v kostolíku, i vôkol neho, zišla takmer celá dedina. Bol malý, avšak majestátnosťou miesta prevyšoval nový, čo postavili omnoho neskôr dolu v dedine. Akoby vyzýval: *poďte všetci ku mne, ochránim vás*. Tak akosi jeho funkciu chápal i Viliam Czocher. Najmä dnes. Ešte nikdy sa necítil taký slobodný.

Cesta od dediny ku kostolíku sa vinula holým kopcom. Dievčatá museli urobiť okľuku, aby prišli ku kostolu zo zadnej strany. Chceli tam byť

skôr, než príde mladý farár, ktorý kráčaľ najbližšou rovnou cestičkou, ako vždy. Učupili sa za kričkami, trocha šikmo k bráne kostola. Mali oddiaľ ideálny výhľad na kamennú lavičku, kde mladý študent sedával. Museli byť opatrné, lebo niekoľko metrov za nimi sa začínal strmý skalnatý zráz.

Mladého muža v dlhej reverende dievčatá nepovažovali za celkom normálneho. Dlho sedával na kamennej lavičke, rukami si hladil tvár, vyvracal hlavu dozadu a šepkal zvláštne, latinské slová. Potom si dlaňami sialhal za rozopnutú reverendu a hladil si obnaženú, zarastenú hrud'. Často pritom padol na kolená a vzpínal ruky k nebu, kohosi vyzývajúć. Nebol to Boh nebeský, ani Panna Mária.

Dnes dievčatá prvýkrát zreteľne začuli to meno: Marocia.

„Marocia, láska moja večná... Ja ťa pomstím. Ak mi dáš požehnanie a oddáš sa mi celkom,“ šepkal mladý adept kňazského povolania. Brada sa mu triasla vzrušením. Jazykom si neustále oblizoval hrubé, suché pery. Chodil okolo chrámu a rozťahnutými rukami ho akoby objímal. Pozastavil sa pri zvyškoch najstarších, pôvodných skál v murive a nežne ich hladil dlaňami.

Potom dievčatá zažili niečo ohavné, na čo do smrti nezabudnú. Mladý kňaz strhol zo seba reverendu a odhodil ju k zavretým dverám kostolíka. Takmer bez dychu sledovali, ako si farár ľahol na lavičku a začal si hladiť prirodzenie. Za neustáleho stonu a vykrikovania toho zvláštneho mena čoraz viac a rýchlejšie. „Marocia, Marocia, láska moja večná...“ Po chvíli prudkým pohybom pokľakol k bráne kostola. Celé telo sa mu zviľalo v křči. O niekoľko minút vstal, pozrel ponad kamennú vežu kostolíka k blankytnému nebu, obliekol a uhladil si reverendu a pokojným vyrovnaným krokom kráčaľ späť k dedine.

Zuzany sa dlho nevedeli spamätať. Slúbili si, že tohto šialeného a nechutného farára už nikdy nebudú sledovať.

O DESAŤ ROKOV NESKÔR

Po krátkom úspešnom kaplánovaní bol v roku 1944 Viliam Czocher menovaný farárom v malebnej dedinke v Malých Karpatoch. Nad smole-

nickým kostolom sa majestátne týčil cintorín s monumentálnou grófskou hrobkou. Mnohé miesta v nej boli prázdne, pretože rodina Pálffyovcov musela pod tlakom hroziaceho nástupu komunistov v rýchlosti uniknúť do emigrácie. Zostal po nej zámok, ktorý sa doteraz nazýva perlou Malých Karpát.

Ludia v obci v napätí očakávali, ako sa skončí vojna. Počúvalo sa všetko. BBC s neprepočítateľnou znelkou štyroch úderov na tympany, ale i Moskva s nadneseným patetickým hlasom Levitana. No najviac sa pozornosť obyvateľov Smoleníc, dedinky vcelku ušetrenej vojny, sústredila na Slobodný slovenský vysielateľ a takmer filmový hlas Ladislava Sárú. Vypuklo povstanie. Mladý skladateľ Ján Cikker narýchlo zložil novú znelku. Mnohí si však uvedomovali, že povstanie nevesť nič dobré. Ak odídu Nemci, obsadia nás Rusi... A tí vraj znásilňujú a kradnú.

V tom chaose si ľudia ani veľmi neuvedomili, že sa na faru prisťahoval nový farár. A spolu s ním navonok jednoduchá, ale ešte veľmi mladá žena, jeho sestra. Napriek veku mierne prešedivelé vlasy, zmotané do pevného uzla, hanblivo zahalená do veľkej sivej vlnenej šatky. Brat ju volal nežne Felinka. Pri bohoslužbách sa nový farár nejak zvlášť neprejavil. Kázne boli jednotvárne, niekedy príliš dlhé. Miništranti s úškrnkami počítali, koľkokrát povie počas kázne oslovenie *drahí moji...* Niekedy aj päťdesiatkrát.

Fara na úpätí sa stala akousi nedostupnou pevnosťou. Hneď za vchodom v zadnom trakte bola kuchyňa s malým okienkom, kde večer občas blikala petrolejka. No v ďalších oknách dlhej budovy svetlo nikdy nezasvietilo. Oproti kuchyni mal farár kanceláriu, kde prijímal veriacich, ktorí potrebovali prihlásiť krst či pohreb. Dlhú chodbu do obytnej časti delili mohutné dvere na visiaci zámok.

Presne takúto faru Vilo potreboval. Ako kaplan si súkromia príliš neužil. Pridelili mu izbičku, obed bol spoločný, poobede breviár a večer zhasnúť – bolo treba šetriť elektrinou či petrolejom. Bola vojna.

Ale tu? *Ved' je to raj!* Do spálne chodil iba spať. Felinkina izba bola hneď vedľa. Ani ona nesmela večer svietiť. Život na fare sa odohrával v kuchyni, alebo v malej kutici, pôvodne miništrantskej knižnici, ktorá ako jediná mala okno do dvora, ohradeného vysokým múrom. Knižnicu

farár zrušil, miništrantom povedal, že ju pri poslednej prietrži mračien zaliala voda a knihy musel vyhodiť. Kutica bola čerstvo vybielená, no zatiaľ prázdna.

Asi za druhým, či tretím oknom od ulice bola veľká farská knižnica. Vilovi predchodcovia v nej nazbierali množstvo kníh, o ktorých nemal dovtedy ani tušenia. Bolo medzi nimi i niekoľko zväzkov označených tromi červenými výkričníkmi. Ešte zo seminára si pamätal, že sa tak označovali knihy, ktoré boli Vatikánom zakázané. *Index Librorum Prohibitorum* bol čosi ako cholera. Knihy označené týmto titulom sa nesmeli ani spomenúť. Postupne sa však Vilo tak zahĺbil do čítania diel Casanovu, Balzaca či Zolu, že už ani nedbal na večernú hodinu a zapaloval si petrolejku s drahou a vzácnou tekutinou. Dočítal sa o podrobnostiach, ktoré hmlisto tušil len vo svojich prirodzených túžbach a predstavách. Svetskí ľudia sa im predsa bez hriechu a oddane venovali! A nielen svet-skí.

Vtedy si povedal, že svoju Marociu zahrnie láskou a svätosťou, aká jej patrí. Cítil, že sa mu postupne otvára nová, nevídaná rovina takmer neskutočných možností rozvoja ducha v pevnej spojitosti s rozvojom žiadostí mladého tela. Veď to všetko tvorí jeden komplex, komplex jeho bytosti! V breviári, v tom svojom najtajnejšom, čo nosil neustále pri sebe, skrýval obraz svojej Marocie. Vytrhol si ho z knihy dejín cirkvi ešte v seminári.

Ľudia v dedine si všimli, ako si nový farár necháva nákladnými autom s čiernou zahraničnou tabuľkou znášať na faru rôzne starožitnosti. Širokú, zlato zdobenú posteľ s vysokým baldachýnom mu priviezli neskoro večer. Vodič sa po nemecky ospravedlňoval, že sa vraj skôr nedalo, a že už to asi v budúcnosti nepôjde. Hranica pri Bratislave sa stáva pomaly nepriechodnou. Strážia ju Nemci i Slováci. Také riziko viackrát nepodstúpi.

„Ako keby som viezol tank,“ usmial sa prívetivý vodič. „Tak ma kontrolovali. Jedni aj druhí.“